

ZEELAND

**De visie van
de heer W.T.
van Gelder,
Commissaris
van de
Koningin pro-
vincie Zeeland**

De naam Zeeland, gebied van zee en land, water en land, suggereert een grotere symbiose van de elementen water en land dan in de dagelijkse beleving van velen ervaren wordt. Het begrip Zeeland mag zeker niet gezien worden als een westerse variant op de notie Ying en Yang uit de Aziatische filosofie die met het prachtige symbool van de in elkaar overlopende cirkels de eenheid der tegendelen tot uitdrukking brengt.

In Zeeland is een deel van de bevolking georiënteerd op het land. Land dat ontworsteld is aan de zee. De combinatie water en land wordt door dit deel van de bevolking ervaren zoals door anderen de combinatie water en vuur. Het water wordt ervaren als een vijand, weggeborgen achter hoge betonnen dijken. Men staat als het ware met de rug naar het water. Voor een ander groep mensen in Zeeland is het juist het water dat hen met Zeeland verbindt. Op, in of onder het water verblijvend, voor de watersporter, de duiker of de badgast aan het strand zou Zeeland zonder water ondenkbaar zijn. Dat geldt natuurlijk ook voor de visserijsector, die vanuit de Zeeuwse zeearmen de prachtigste producten als de oester, de kreeft en de mossel voortbrengt.

De Zeeuwse landbouw richt zich vanzelfsprekend op het land. Daarentegen is een groot deel van de overige economische bedrijvigheid van Zeeland meer georiënteerd op het water. Sinds de jaren zeventig vestigen buitenlandse procesindustrieën zich aan diep Zeeuws vaarwater. Inmiddels vertegenwoordigt deze procesindustrie met de hen omringende toeleverende bedrijven meer dan veertig procent van de Zeeuwse economie. Deze investeringen van buitenlandse multinationals zijn niet op Zeeland en ook niet op Nederland gericht, maar vinden plaats in een Noordwest Europese context, waarbij het gebied van de Rijn Schelde Delta in toenemende mate als re-

gio voor toelevering, arbeidsmarkt en woningmarkt gaat fungeren. De Deltawerken hebben naast Zeeland's veiligheid ook de bereikbaarheid van Zeeland sterk verbeterd.

Woningbouwprojecten als het Goese Meer in Goes en de Veersche Poort in Middelburg blijken door de formule 'wonen aan het water' een grote populariteit te genieten. De toekomstige ruimtelijke visie van Riek Bakker voor Middelburg en omgeving heeft als belangrijkste lijn van gedachte de herintegratie van het water in het stedelijke gebied van Middelburg.

Zeeland heeft in de afgelopen decennia een uittocht beleefd van een groot aantal Rijksvestigingen. Zelfs ministeries met een eeuwenoude traditie in de Zeeuwse samenleving zoals het ministerie van Defensie en niet te vergeten het ministerie van Landbouw keerden Zeeland de rug toe en vertrokken naar elders. Het enige ministerie dat Zeeland echter nimmer zal verlaten is het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en dan niet door de Zeeuwse wegen en het verkeer, maar evident vanwege het unieke Estuariene karakter van Zeeland, waarmee de Zeeuwse wateren niet alleen voor Nederlandse maar ook voor Europese begrippen een indrukwekkende betekenis hebben.

Geen Nederlandse regio die in de laatste vijftig jaar zo veranderd is als Zeeland. Van een perifere gelegen, geïsoleerd moeilijk bereikbaar eilandennrijk, met een dominante agrarische economie is Zeeland door Deltawerken en buitenlandse investeringen volledig getransformeerd. Echter, geografische stereotypen ijlen lang na. Terwijl het moderne hightech Zeeland deel uit maakt van de Noordwest Europese regio, met bijzondere bindingen met Vlaanderen, ziet men Zeeland nog steeds als een geïsoleerd gewest uit de jaren vijftig. Bij velen buiten Zeeland, maar jammer genoeg ook binnen Zeeland, leeft de topografische les op de lagere school over de provincie Zeeland in de huidige beeldvorming van Zeeland nog onveranderd voort. Het beeld van Zeeland uit de jaren vijftig is een anachronisme voor wie het moderne Zeeland kent, maar blijkt een hardnekkig bestaan te leiden bij hen die om duistere psychologische redenen de feitelijke werkelijkheid van het hedendaagse Zeeland ontkennen.

Wanneer een feitelijk beeld van een omgeving ontbreekt, wanneer de historische ruimtelijke ontwikkelingen van een gebied onvoldoende onderkend worden, dreigt een gebied slachtoffer te worden van eenzijdige, vaak bekrompen belangen en opvattingen. Het ontbreken van een maatschappelijke breed gedragen visie op het landschap leidt tot een multi-interpreteerbaar beleid,

waarbij het landschap in veel gevallen de verliezer blijkt (citaat uit nota Vitaal Platteland provincie Zeeland). Het Zeeuwse landschap heeft door oorlogshandelingen, inundatie, watersnoodramp en eenzijdig uitgevoerde ruilverkavelingen een geamputeerd karakter gekregen. Hoewel enige projecten zoals het plan Tureluur op Schouwen Duiveland de kwaliteit van het landschap beogen te vergroten, bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij de ontstaansgeschiedenis van het Zeeuwse landschap is er nog veel, zeer veel te verrichten op het gebied van herstel, versterking en behoud van het Zeeuwse landschap. Natuurlijk is dat slechts mogelijk met een geïntegreerde visie op de vier groene bondgenoten; landbouw, natuur, landschap en openluchtrecreatie. Een geïntegreerde visie waarin, op grond van gegevens uit onderzoek, de door de geografische ligging unieke ecologische betekenis van Zeeland wordt duidelijk gemaakt en gewaardeerd. De commotie rond de Europese Vogelrichtlijn heeft immers duidelijk gemaakt hoe dun het draagvlak van het Natuurbeleid eigenlijk is. Een geïntegreerde visie waarin het water als ordenend principe een zwaar gewicht behoort te krijgen, maar waarin ook de lucht als drager van de ruimte en drager van de door de beeldende kunstenaars zo geroemde 'Zeeuwse Licht' aandacht verdient. Een visie op een ruimtelijke Delta waarin een evenwichtige samenhang van water, lucht en land nieuwe kwaliteiten schept. Dat is een omgaan met de Zeeuwse ruimte dat van een ander karakter is dan die platte vrees dat aantasting van de ruimte door schaduwwerking tot productieschade leidt. Ruimtetwerking en ruimtebeleving kunnen worden versterkt door het invullen of inkaderen van ruimte. Het landelijk gebied kan multifunctioneel worden ingericht mits een wezenlijk doorwrochte landschapsvisie aanwezig is, waardoor invulling van de ruimte tot versterking van de landschappelijke kwaliteit kan leiden. Het zal duidelijk zijn dat Zeeland een dergelijke doorwrochte landschapsvisie nog node ontbeert.

Voor Zeeland is een ruimtelijke visie op Zeeland gewenst, die uitgaat van de reële werkelijkheid die het moderne Zeeland biedt, ontdaan van de stereotypen van de jaren vijftig. Een ruimtelijke visie met oog voor de kwaliteiten van het landschap, die vooral vanuit het verleden ons nagelaten zijn. Een ruimtelijke visie met besef van de zwaarwegende rol van het water, liefst met meer gevoel voor de symbiose met het land. In die ruimtelijke visie past ook de beleving van Zeeland als deel van Noordwest-Europa, met wel als minimale wens de beleving van Zeeland als deel van het woon- en werkgebied van de Rijn Schelde Delta.